

ბავშვთა უფლებების სწავლება (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაგალითზე)

ლელა თავდგირიძე, ნატო შეროზია, მათა ბოლქვაძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
e-mail: maiabolk@gmail.com; ltavdgiridze@gmail.com; sherozia1966@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.52340/lac.2022.962>

ბავშვთა უფლებების დაცვის აქტუალობისა და მნიშვნელობის ზრდა დაახლოებით 100 წელს ითვლის, რაც განპირობებული იყო მე-20 საუკუნის დასაწყისში ინდუსტრიალიზებულ ქვეყნებში ბავშვების დაცვის სტანდარტების არარსებობით. უკანასკნელი საუკუნის განმავლობაში ბავშვთა უფლებების სტანდარტებმა ჩამოყალიბების, განვითარებისა და დახვეწის მთელი პროცესი განვლო, რომელიც ჯერ კიდევ 1924 წელს “ბავშვთა უფლებების შესახებ ჟენევის დეკლარაციის” მიღებით დაიწყო; ამის შემდეგ კი 1989 წელს გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ “ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენცია” მიიღო, რომელიც მისი რეგულირების სფეროში მსოფლიოს უმეტესი ქვეყნის მიერ რატიფიცირებულ საერთაშორისო, ფუნდამენტურ დოკუმენტს წარმოადგენს, 196 ხელმოწერილი ქვეყნით

საქართველოში ბავშვთა უფლებების დაცვის საკითხი 1994 წელს გააქტიურდა, როდესაც ჩვენი ქვეყანა გაეროს “ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის” ნაწილი გახდა და შესაბამისად, ბავშვების ყველა უფლებისა და თავისუფლების დაცვისა და განმტკიცების ვალდებულება აიღო. უახლოს პერიოდში კი ამ მიმართულებით კიდევ ერთი, უმნიშვნელოვანესი ნაბიჯი გადაიდგა 2019 წლის 20 სექტემბერს, როდესაც საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა “ბავშვის უფლებათა კოდექსი” - რომლის პირველივე მუხლში ვკითხულობთ: ამ კოდექსის მიზანია ბავშვის კეთილდღეობის უზრუნველყოფა საქართველოს კონსტიტუციის, ბავშვის უფლებათა კონვენციის, მისი დამატებითი ოქმებისა და სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სხვა საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების ეფექტიანი იმპლემენტაციის ხელშეწყობით.

ქვეყანაში ბავშვის უფლებების კონვენციის ჯეროვანი იმპლემენტაცია გულისხმობს ბავშვის ჩამოყალიბებას სოციალური სრულფასოვან წევრად, მის მომზადებას ცხოვრებისეული გამოწვევებისათვის და დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება საგანმანათლებლო სფეროში ბავშვთა უფლებებისა და თავდაცვის მექანიზმების ეტაპობრივი გაცნობა, მათი სრულფასოვანი, ფართო განმარტება და ამ უფლებების დაცვის უზრუნველყოფის ეფექტიანი ბერკეტების სათანადოდ წარმოჩენა. სწორედ ამ მიზნებს უნდა ემსახურებოდეს სახელმწიფოს მხრიდან ბავშვთა უფლებების სწავლების უზრუნველყოფა განათლების ყველა საფეხურზე.

წინამდებარე სტატიაში მიმოხილულია საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტების საგანმანათლებლო პროგრამებში, უფრო კონკრეტულად კი, ბათუმის შოთა რუსთაველის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაგალითზე, ბავშვთა უფლებების სწავლების არსებული მდგომარეობა. კვლევის მეთოდოლოგია მოიცავს თვისობრივ და რაოდენობრივ მიმართულებებს, კერძოდ ინფორმაციის (სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამების საგნების) სილაბუსების შეგროვებას, მის კლასიფიკაციას, ანალიზს, ჩაღრმავებულ ინტერვიუს (ლექტორ-მასწავლებლებთან), სტატისტიკური თანაფარდობების გამოვლენას, პროგრამის მიზნებთან მისი შედეგების შედარებას და კომპონენტურ ჭრილში შედეგების გამოვლენას. კვლევის შედეგების საფუძველზე შესაძლებელი იქნება ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფაკულტეტებზე ბავშვთა უფლებების საუნივერსიტეტო სასწავლო პროგრამაში ინტეგრირების სამომავლო პერსპექტივების განსაზღვრა და მისი იმპლემენტაციის პროცედურული სტრატეგიის დაგეგმვა.

საკვანძო სიტყვები: ბავშვთა უფლებები, გაეროს დეკლარაცია

ბავშვთა უფლებების სტანდარტებმა XX საუკუნეში ჩამოყალიბების, განვითარებისა და დახვეწის მთელი პროცესი განვლო, რომელიც ჯერ კიდევ 1924 წელს “ბავშვთა უფლებების შესახებ ჟენევის დეკლარაციის” მიღებით დაიწყო; ბავშვთა უფლებების საკითხების შესწავლა და ფართოდ გავრცელება 1959 წლის 20 ნოემბერს, გაერთიანებული ერების გენერალური ასამბლეის მიერ ბავშვის უფლებების დეკლარაციის გამოცემით გაგრძელდა. დეკლარაციით მიღებულ იქნა 10 პრინციპი, რომლებითაც გაერომ დაადგინა ბავშვთა უფლებები. მე-7 პრინციპში ნათქვამია „ბავშვს აქვს განათლების მიღების უფლება, რომელიც დაწყებით დონეზე მაინც უფასო და სავალდებულო უნდა იყოს. განათლებამ ხელი უნდა შეუწყოს ბავშვის ზოგადი კულტურის დონის ამაღლებას, თანაბარი შესაძლებლობების პირობებში მისი უნარის, მასში დამოუკიდებელი აზროვნების, მორალური და სოციალური პასუხისმგებლობის გრძნობის განვითარებას, რათა იგი აქციოს საზოგადოების სრულფასოვან წევრად. ბავშვის საუკეთესო ინტერესები მის აღზრდასა და განათლებაზე პასუხისმგებელი ყველა პირისთვის სახელმძღვანელო პრინციპია“ [ბავშვის უფლებების დეკლარაცია]. 1989 წელს გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ “ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენცია” მიიღო, რომელიც მისი რეგულირების სფეროში მსოფლიოს უმეტესი ქვეყნის მიერ რატიფიცირებულ საერთაშორისო, ფუნდამენტურ დოკუმენტს წარმოადგენს, 196 ხელმომწერი ქვეყნით [<https://www.unicef.org/child-rights-convention/history-child-rights>]. გაეროს კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ 54 მუხლისგან შედგება, რომლის მიზანია: დაავადებათა და უგულვებელყოფის პრევენცია, განათლების უზრუნველყოფა, ბავშვების დაცვა შეურაცხყოფისა და ექსპლუატაციისგან, მათი მონაწილეობის უზრუნველყოფა იმ გადაწყვეტილებებში, რომლებიც მათზე ზემოქმედებენ.

საქართველოში ბავშვთა უფლებების დაცვის საკითხი 1994 წელს გააქტიურდა, როდესაც ჩვენი ქვეყანა გაეროს “ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის” ნაწილი გახდა და შესაბამისად, ბავშვების ყველა უფლებისა და თავისუფლების დაცვისა და განმტკიცების ვალდებულება აიღო. უახლოეს პერიოდში კი ამ მიმართულებით კიდევ ერთი, უმნიშვნელოვანესი ნაბიჯი გადაიდგა 2019 წლის 20 სექტემბერს, როდესაც საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა „ბავშვის უფლებათა კოდექსი“, რომლის პირველივე მუხლში ვკითხულობთ: ამ კოდექსის მიზანია ბავშვის კეთილდღეობის უზრუნველყოფა საქართველოს კონსტიტუციის, ბავშვის უფლებათა კონვენციის, მისი დამატებითი ოქმებისა და სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სხვა საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების ეფექტიანი იმპლემენტაციის ხელშეწყობით. (მუხლი 1).

ბავშვის „უფლებების“ საკითხებზე ეტაპობრივად, ნაბიჯ-ნაბიჯ იქმნებოდა თეორიები, განსხვავებული შეხედულებები და მიმდინარეობდა განხილვები. მიუხედავად ამისა, არც ერთ სახელმწიფოს არ აქვს უფლება მიანიჭოს ან ჩამოართვას მის მოქალაქეებს ეს უფლებები. მათ შეუძლიათ მხოლოდ აღიარონ და დაიცვან ისინი. მიუხედავად იმისა, რომ კონვენცია არ წარმოადგენს სახელმწიფო კანონს, კონვენციის პრინციპები ასახული უნდა იყოს ამ ქვეყნების სახელმწიფო კანონმდებლობაში, პოლიტიკასა და პროგრამებში, რომლებიც ხელს აწერენ მას. ამ ქვეყნების მთავრობები ვალდებული არიან რეგულარულად წარადგინონ ანგარიშები გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წინაშე, კონვენციის მუხლებით გათვალისწინებული დებულებების განხორციელებაში მიღწეული პროგრესის შესახებ. როგორც გაეროს ბავშვთა ფონდი აღნიშნავს: მიუხედავად იმისა, რომ უფლებები არსებობს, ბავშვები იტანჯებიან სიღარიბით, უსახლობით, შეურაცხყოფით, უგულვებელყოფით, პრევენცირებადი დაავადებებით, განათლებისადმი არათანაბარი წვდომით და მართლმსაჯულების სისტემით, რომელიც მათ განსაკუთრებულ საჭიროებებს არ აღიარებენ. პრობლემები არსებობს როგორც ინდუსტრიალიზებულ, ასევე განვითარებად ქვეყნებში. ... თუმცა, ამ ამოცანის განხორციელებაში მთავრობის გარდა, საზოგადოების ყველა წევრი უნდა იყოს ჩართული. კონვენციაში ჩამოყალიბებული სტანდარტები და პრინციპები რეალობად მხოლოდ მაშინ იქცევა, როცა მათ ყველა სცემს პატივს - ოჯახში, სკოლებში და სხვა იმ დაწესებულებებში, რომლებიც ბავშვებს უწევენ მომსახურებას, საზოგადოებებში და ადმინისტრაციის ყველა დონეზე [UNICEF, 2005].

ქვეყანაში ბავშვის უფლებების კონვენციის ჯეროვანი იმპლემენტაცია გულისხმობს ბავშვის ჩამოყალიბებას სოციუმის სრულფასოვან წევრად, მის მომზადებას ცხოვრებისეული გამოწვევებისათვის და დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის. „ბავშვებმა უნდა იცოდნენ რა უფლებებს ფლობენ ისინი, მაგრამ მათ ასევე უნდა ისწავლონ როგორ დააფასონ ეს უფლებები და როგორ ისარგებლონ ამ უფლებებით. ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროა სკოლამ უზრუნველყოს ბავშვთა უფლებების შესახებ სწავლებისათვის შესაფერისი გარემოსა და შესაძლებლობების შექმნა. ბავშვები საკუთარ უფლებებს აცნობიერებენ და აფასებენ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი სარგებლობენ ამ უფლებებით როგორც სკოლაში, ასევე სკოლის ფარგლებს გარეთ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში მოსწავლეთა წასახალისებლად მასწავლებელმა უნდა შექმნას ისეთი გარემო, რომელიც ეფუძნება დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა პრინციპებს“ [გოლობი, 2013:118]. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება საგანმანათლებლო სფეროში ბავშვთა უფლებებისა და თავდაცვის მექანიზმების ეტაპობრივი გაცნობა, მათი სრულფასოვანი, ფართო განმარტება და ამ უფლებების დაცვის უზრუნველყოფის ეფექტიანი ბერკეტების სათანადოდ წარმოჩენა; სახელმწიფოს მხრიდან ბავშვთა უფლებების სწავლების უზრუნველყოფა განათლების ყველა საფეხურზე. ეს იდეები რეალობად რომ იქცეს საჭიროდ მიგვაჩნია საგანმანათლებლო პროგრამებში, განსაკუთრებით მასწავლებლის მომზადების პროგრამებში, გათვალისწინებული იქნას „ბავშვთა უფლებების კურსი“, ან საკითხები ბავშვთა უფლებების შესახებ გადანაწილდეს სხვადასხვა სასწავლო კურსებში.

ჩვენ დავინტერესდით როგორ ხორციელდება ბავშვთა უფლებების სწავლება საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტების საგანმანათლებლო პროგრამებში, კერძოდ, შვეისწავლეთ ბავშვთა უფლებების სწავლების არსებული მდგომარეობა ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საგანმანათლებლო პროგრამების მაგალითზე. გამოვიყენეთ კვლევის როგორც თვისებრივი, ასევე რაოდენობრივი მეთოდები. კერძოდ, შვეისწავლეთ და გავაანალიზეთ ბსუ-ს სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამების სილაბუსები, მოვახდინეთ მათი

კლასიფიკაცია, განვახორციელებთ ჩაღრმავებული ინტერვიუ ლექტორ-მასწავლებლებთან, პროგრამის ხელმძღვანელებთან. კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ამჟამად ბსუ-ში მოქმედ საგანმანათლებლო პროგრამებში მხოლოდ ერთ ფაკულტეტზე - იურიდიულ და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ორ სპეციალობაზე, კერძოდ, სამართალმცოდნეობის და ფსიქოლოგიის სპეციალობებზე იკითხება სასწავლო კურსები „ადამიანის ძირითადი უფლებანი“ და „თავისუფლებანი და ბავშვთა მიმართ ძალადობა“ [https://bsu.edu.ge/sub-60/news/index.html]. ცალკე კურსი ბავშვთა უფლებებზე არ იკითხება და ამ სილაბუსებში მხოლოდ ერთი საკითხი ბავშვთა დაცვის კონვენცია ისწავლება. მასწავლებლის მომზადების პროგრამებში იკითხება სასწავლო კურსი “განათლების სისტემების სამართლებრივი საფუძვლები”, მაგრამ ბავშვთა უფლებების შესახებ კონკრეტულად არ არის საუბარი.

არსებული სიტუაციის შესწავლის შემდეგ შევისწავლით - რა იგივეა ბავშვთა უფლებების სწავლების თვალსაზრისით ბსუ-ში. ბავშვის უფლებების საკითხი აუცილებლად უნდა იყოს გარკვეულად გააზრებული, ლოგიკურად აწყობილი და სწორად მიწოდებული, რომ სპეციფიკურად მიიღონ ცოდნა და გამოუმუშადეთ უნარები და ღირებულებები ბავშვის უფლებების სფეროში. განსაკუთრებით, ისეთ საგნებსა და მიმართულებებში, რომელთა სწავლა-სწავლება წარმოუდგენელია ბავშვის უფლებების ცოდნის გარეშე - პიდაგოგიკა, ინკლუზიური განათლება, ბავშვის განვითარების ფსიქოლოგია, კომუნიკაცია თემთან და ა.შ. ბსუ-ს დაწყებითი განათლებისა და მასწავლებლის მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამის და ზუსტ მეცნიერებათა და განათლების ფაკულტეტის სტუდენტები 2017 წლიდან ჩართულნი არიან გაეროს ბავშვთა ფონდის, ნორვეგიისა და საქართველოს მთავრობებთან თანამშრომლობით პროგრამაში: „ხარისხიან განათლებაზე ხელმისაწვდომობის ზრდა საქართველოს ბავშვებისათვის“. გაეროს ბავშვთა დაცვის თბილისის ოფისმა მოგვაწოდა ბავშვთა უფლებების სილაბუსი, რომლის შეტანაც გათვალისწინებულია მასწავლებლის მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამაში როგორც არჩევითი კურსი; ასევე სილაბუსის რიგი საკითხებისა ინტეგრირებული იქნება სხვადასხვა სასწავლო კურსის სილაბუსებში. დაგეგმილია სასწავლო კურსის განმახორციელებლის გადამზადება გაეროს ბავშვთა დაცვის თბილისის ოფისის მიერ. ფაკულტეტზე მზადდება ორი საგანმანათლებლო პროგრამა: ადრეული განათლების და სპორტის საბაკალავრო საგანმანათლებლო პროგრამები. საგანმანათლებლო პროგრამების სამუშაო აგროფთან შეთანხმებით სასწავლო კურსი ბავშვთა უფლებებზე ორივე პროგრამაში იქნება შეტანილი. სამართალმცოდნეობის საბაკალავრო საგანმანათლებლო პროგრამაში სასწავლო კურსი ბავშვთა უფლებებზე შეტანილია როგორც არჩევითი სასწავლო კურსი მე-7 სემესტრიდან.

ასევე მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ ბავშვთა უფლებების სწავლება უნდა ხორციელდებოდეს ყველა სპეციალობის საგანმანათლებლო პროგრამებში: ისტორიის, განათლების ისტორიის სილაბუსში ჩაშენებული იყო საკითხები იმასთან დაკავშირებით, როგორ ხდებოდა ბავშვთა უფლებების დაცვა სხვადასხვა ქვეყანაში ისტორიის განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, ბავშვის უფლებების განხილვა ისტორიულ წერილში. „მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისამდე მსოფლიოს არც ერთი ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობა არ მიიჩნედა ბავშვობას ცხოვრების პერიოდად, რომელსაც დაცვის განსაკუთრებული ზომები სჭირდება. ბავშვის უფლებების მიმოხილვა ისტორიულ წერილში მეტი ნათელს მოჰფენს ბავშვის უფლებების განვითარების პროცესს და როდნით გააძლიერებს ბავშვის უფლებათა დამცველებს, როგორც ცალკეულ პირებს, ასევე ორგანიზაციებს“ [ხალილი, 2021:3].

აღსანიშნავია, რომ ამ მიმართულებით 2020 წლის 25 მარტს ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ შეიქმნა

ბავშვთა უფლებების ცენტრი და ხელი მოეწივრა თანამშრომლობის მიმორანდუმს. ცენტრის მიზანია ბავშვთა უფლებების კულტურის გაძლიერება, ბავშვთა უფლებების რეალიზების ხელშეწყობა და დაცვა. ბავშვთა უფლებების ცენტრში ჩატარდა სემინარები, ტრენინგები ბავშვთა უფლებების მიმართულებით ცოდნის შექმნისა და გავრცელების მიზნით. ამ შეხვედრებზე მსმენელთათვის ხელმისაწვდომი გახდა ინფორმაცია ბავშვთა უფლებების და მათი დაცვის შესახებ. ჩატარდა ტრენინგები, ვებინარები, ფოტო-ნახატების გამოფენა „ბავშვები იცავენ თავიანთ უფლებებს“. ჩატარებული აქტივობების მიზანია ხელი შეუწყოს ცოდნის გავრცელებას და ცნობიერების ამაღლებას ბავშვთა უფლებებისა და ინკლუზიური განათლების შესახებ; მიღებული ცოდნა გამოიყენონ პრაქტიკაში. ტრენინგები მოისმინა: ბათუმის, ხელვაჩაურის, ქედის, ხულოს, ქობულეთის, რაჭის, გურიის, თბილისის კერძო, საჯარო, მცირე საოჯახო სკოლის მოსწავლეებმა და მასწავლებლებმა.

ერთი შეხედვით, ადამიანმა შეიძლება წარმოიდგინოს, რომ ბავშვების უფლებების სწავლების იდეა ახალი და თანამედროვე კონცეპტია, მაგრამ, თუ თვალს გადავავლებთ განათლების ისტორიას, დროს, აღმოვაჩენთ, რომ სხვადასხვა ფორმებით გამოხატული იდეა-ბავშვების უფლების არსებობის აუცილებლობასთან დაკავშირებით, საკმაოდ ძველია. „ადამიანის უფლებებს, რომელსაც ეფუძნება ბავშვთა უფლებები, ხანგრძლივი ტრადიცია აქვს, მათ წინამორბედად გვევლინება მსოფლიოს უდიდესი რელიგიები და ფილოსოფია. თანამედროვე ადამიანის უფლებებს განმანათლებლობის ხანაში ჩაეყარა საფუძველი და სათავე დაუდო ამერიკის და საფრანგეთის რევოლუციებს. დღეს ისინი უფლებათა შესახებ კანონების სახით არის შესული თანამედროვე დემოკრატიული ქვეყნების დაწერილ თუ დაუწერილ კონსტიტუციებში“ [გოლობიმ 2013:81].

ქ. ნათბრაუნის, პ. ქლოფის სახილმძღვანელოში „ადრეული განათლება, ფილოსოფია, ისტორია“ [Nutbrown, Clough, 2014] მოცემულია პედაგოგიკის კლასიკოსების მოსაზრებები ბავშვთა უფლებების შესახებ, რომლებზეც ადრე რატომღაც არ კეთდებოდა აქცენტი. კერძოდ, კომენიუსის პოზიცია 1600-იან წლებში იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორი უნდა იყოს ბავშვების განათლება, შეიძლება განვიხილოთ როგორც „უფლებების“ საკითხი, რადგანაც მისთვის ბავშვი იყო უფლის მიერ ბოძებული და მას შესაბამისი მოპყრობა უნდოდა. ამ თვალსაზრისით ბავშვის უფლებები უფლისგან ბოძებული იყო. ჟან-ჟაკ რუსოს მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ბავშვს- ემილის დაცვა ესაჭიროება იმ დრომდე, სანამ მას დამოუკიდებლად ფიქრი შეეძლება, წარმოადგენს ადრეული ასაკის ბავშვებისთვის „იდეალური“ განათლების მდგომარეობას; ეს მაშინ როცა, იგი გოგონათა განათლებას ვაჟთა განათლებისგან განსხვავებულად განიხილავს (იმიტომ, რომ მათ განათლებას განსხვავებული „მიზნები“ ჰქონდა), ის მაინც თვლიდა, რომ გოგონებმა ასევე უნდა მიიღონ განათლება. ჯ. ლოკი თავის წიგნში „რამდენიმე მოსაზრება განათლებასთან დაკავშირებით“ მოუწოდებდა ბავშვის თავისუფლების პატივისცემისაკენ და მხარს უჭერდა სახლში სწავლებას. იცავდა ღარიბ ბავშვებს, რომლებსაც უმძიმეს პირობებში უწევდათ მუშაობა. „მიუხედავად იმისა, რომ ის ხაზს უსვამდა ამ ბავშვებისათვის განათლების მიცემის აუცილებლობას, მას ამომრავებდა ბავშვის პროდუქტულობის გაზრდა, იმისათვის რომ საზოგადოებას შესძლებოდა ბავშვის კვებაზე გაწეული ხარჯის ამოღება“ [ხალილი, 2021:9]. მკაფიო მაგალითი იმისა, რომ განათლება წარმოდგენილია როგორც სოციალური სამართლიანობის საკითხი, შეიძლება ვიპოვოთ პესტალოცის ნაშრომებში, რომელმაც 1804-1806 წლებში დააარსა სკოლები არაპრივილეგირებული, მიტოვებული გოგო-ბიჭებისათვის, იმის რწმენით, რომ განათლება საზოგადოების პირობების გაუმჯობესების საკვანძო კომპონენტია. მის მუშაობას ბავშვებთან, მათ შორის სწავლის სირთულეების მქონე ბავშვებთან, თან

ახლავს კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მიღწევა-ადრეული განათლებისადმი მიდგომის თვალსაზრისით: ის „მთლიანი“ ბავშვის განათლების დასაცავად გამოდიოდა, რომლის პირობებშიც მასწავლებლები ადრეული ასაკის ბავშვების მიმართ „თანაგრძნობით“ იყვნენ გამსჭვალული და სადაც ბავშვებს არ აძალებდნენ დაქვემდებარებოდნენ უფროსების სურვილებსა და იდეალებს. მისი იდეები ფრობელმა განავითარა, რომელიც ასევე ხაზგასმით აღნიშნავდა ბავშვებთან მუშაობის შესაფერის მეთოდების მნიშვნელობას და შეიძლება ითქვას, მხარს უჭერდა ბავშვის „თამაშის უფლებას“. ანალოგიურად, რობერტ ოუენის მიდგომის თანახმად, რომელიც ასევე 1800-იანი წლების დასაწყისს მიეკუთვნება, ადრეული ასაკის ბავშვების განათლება, საზოგადოების, როგორც მთლიანობის ნაწილს წარმოადგენდა და მიესადაგებოდა საცხოვრებელთან, სამუშაოსთან და ჯანდაცვასთან დაკავშირებულ პრობლემებს. მისი მხრიდან ფიზიკური სასჯელის ადრეული აკრძალვა ალბათ გააოცებდა იმათ, ვისაც დღეს მიაჩნია, რომ მშობლების მხრიდან ბავშვის „მიტყეპვა“ ნორმალური რეაქციაა „ცუდ“ საქციელზე. მისი დაჟინებული მოთხოვნა იმისა, რომ მასწავლებლები კარგად მოქცეოდნენ მოსწავლეებს, შეიძლება ინტერპრეტირებული იყოს, როგორც შეხედულება იმის შესახებ, რომ განმანათლებლებმა „პატივი უნდა სცენ“ თავიანთ მოსწავლეებს [Nutbrown, Clough, 2014:83]. მსგავსი შეშფოთების მაგალითი შეიძლება ვიპოვოთ რეიჩელ და მარგარეტ მაკმილანებთან, რომლებიც 1900-იან წლებში იბრძოდნენ ჯანმრთელობის გაუარესებისა და სიღარიბის წინააღმდეგ [Nutbrown, Clough, 2014:109]. ისინი კლინიკებსა და ცენტრებს სთავაზობდნენ ბავშვებისთვის ბრედფორდისა და ლონდონის მიტოვებული უბნებიდან. მათი სამუშაო თვითშეგნებულად პოლიტიკით იყო მართული და ემყარებოდა მოსაზრებას, რომ ბავშვების წარმატება განათლებაში და კარგი ჯანმრთელობა პირდაპირ კავშირშია ერთმანეთთან (დეტალური ინფორმაცია იხ. ქ. ნათბრაუნი, პ. ქლოფი, ადრეული განათლება, ფილოსოფია, ისტორია, ლონდონი 2014).

ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები საყოველთაო ხასიათის არის, ანუ ვრცელდება ყველაზე, მიუხედავად მათი წარმომავლობისა და იმ პოზიციისა, რომელიც მათ საზოგადოებაში უკავიათ. თუ საზოგადოების თითოეული წევრი ადრეული ასაკიდან ისწავლის, რა უფლებებს ფლობს, როგორ გაუფრთხილდეს და დაიცვას სხვისი უფლებები და თავისუფლება, მსოფლიო გახდება ადგილი, სადაც ცხოვრება უფრო უსაფრთხო და ჰუმანური იქნება. არ უნდა დაგვშვათ, რომ ეს უფლებები ყურადღების მიღმა დარჩეს. ყოველმა ახალმა თაობამ საკუთარი წვლილი უნდა შეიტანოს მათ განვითარებაში, იბრძოლოს მის დასაცავად.

ლიტერატურა:

1. ბავშვის უფლებების კონვენცია [ელექტრონული რესურსი] <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/arasrw.mart13.pdf>
2. გოლობი რ., კრაფი პ.,- ბავშვთა უფლებების კვლევა, ცხრა მცირე პროექტი ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის დაწყებითი საფეხურისთვის. მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, 2013, გვ. 118.
3. დ. ხალილი, ბავშვის უფლებები ისტორიულ ჭრილში, გაეროს ბავშვთა ფონდი, 2021, 23 გვ.
4. Cathy Nutbrown, Peter Clough “Early Childhood Education: History, Philosophy and Experience”, 2014, 2nd edition, (ქართული თარგმანი რედექტორობით ნ. ჯიჯავაძე, ლ. თაბაგირიძე, ნ. შეროზია, 2021) 217გვ.
5. <https://bsu.edu.ge/sub-60/news/index.html>

Lela Tavdgiridze, Nato Sherozia, Maia Bolkvadze
Batumi Shota Rustaveli State
University

Teaching about Child rights (at Batumi State University)

Abstract

The relevance and importance of child rights protection has risen significantly in recent 100 years. It was preconditioned by the lack of standards on child protection in the industrialized countries at the beginning of the 20th century. The standards on child rights have undergone a complicated process of development, which started with adoption of the Geneva Declaration on the Rights of the Child in 1924. In 1989 the United Nations General Assembly adopted The Convention on the Rights of the Child, being ratified by the majority of the countries around the world and is deemed to be the fundamental document (<https://www.unicef.org/child-rights-convention/history-child-rights>).

In Georgia, the issue of Children's rights protection drew increasing attention in 1994, after the country had become a part to the Convention on the Rights of Child and therefore, had undertaken the obligation of protection and promotion of children's rights and their freedom. On September 20, 2019 one more significant step in this direction was taken when Georgian Parliament adopted The Code on the Rights of the Child - very first Article of which reads as follows: The purpose of this Code is to ensure the welfare of the child by promoting the effective implementation of the Constitution of Georgia, the Convention on the Rights of the Child, its supplementary protocols and other international legal acts recognized by the State (<https://www.matsne.gov.ge/en/document/view/4613854?publication=0>).

Proper implementation of the Convention on The Rights of the Child in the country implies formation of a child as a full member of the society, preparing him/her for life challenges and independent life – being the very objective of gradual introduction of the children's rights and the mechanisms of their defense in the sphere of education.

The present article overviews the educational programs of state universities in Georgia, particularly Batumi Shota Rustaveli State University and reveals the actual state of teaching about children's rights. The research methodology includes the qualitative and quantitative methods, in particular, collection of information – the syllabus of all the educational programs, their classification, analysis, in-depth interviews with the lecturers/teachers, comparing the outcomes of the program with its aims and revealing the results according to the components. Basing on the outcomes of the research, it will be possible to define the future perspectives of integration of teaching of the children's rights into the educational programs at Batumi State University and the strategic planning of their implementation procedures.

Key words: Child's roghts, declaration

რეგენზენტი: პროფესორი ლ. კიროვა